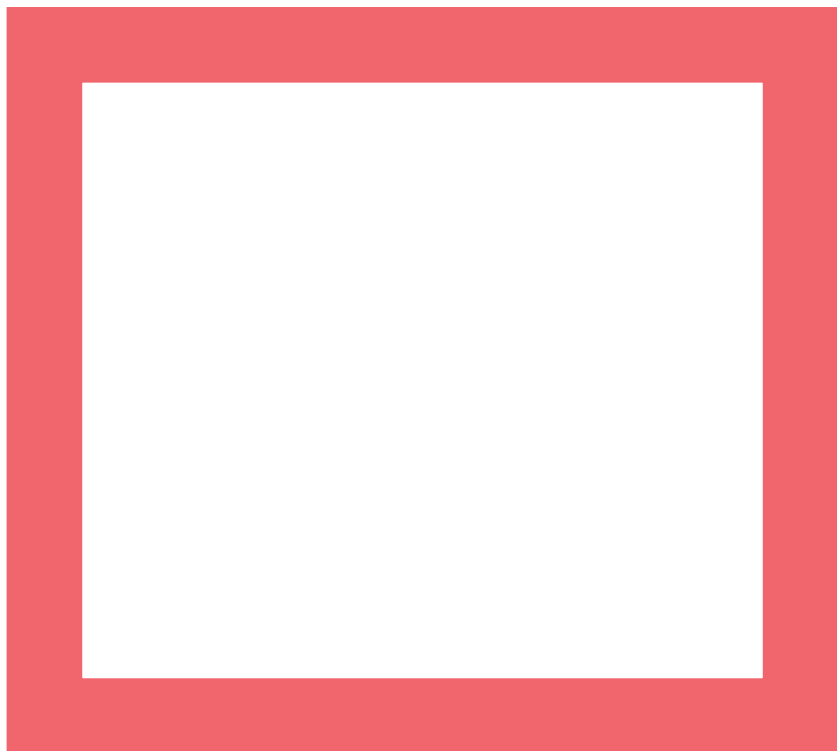
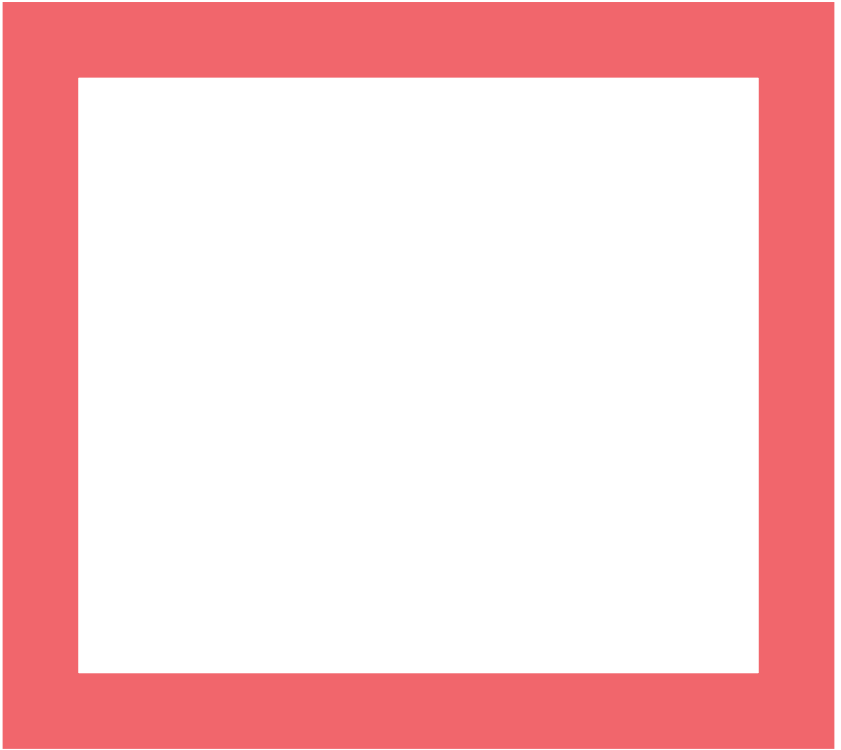

MIT

MATISSE

Et inspirationsmateriale til GYM/HF/HTX/VUC/EUD (billedkunst, dansk)

MIT MATISSE

En samtale mellem tv-vært og kunsthistoriker Peter Kær og kunstformidler Marianne Grymer Bargeman

Kvindens øjne er mørke og fremtrædende. Hendes øjne fanger mine – eller glider hendes blik snarere hen over min venstre skulder? Jeg har bedt Peter Kær fortælle mig om sit yndlingsværk i museets samling, og han har valgt dette, Matisses verdensberømte portræt af konen Amélie, som vi nu står foran. Maleriets tvetydighed fascinerer tydeligvis også Peter. “Jeg kan godt lide den måde, madame Matisse kommer mig i møde samtidig med, at hun bevarer en distance. Hun er en smule fraværende på en meget nærværende måde,” siger Peter uden at tage blikket fra kvinden i maleriet. Peter Kær er mest kendt som studievært på tv, men for otte år siden tog han en beslutning om at studere kunsthistorie på universitetet, og nu er han snart færdig som kunsthistoriker. Imens Peter fortæller, iagttager jeg ham. Der er få tv-ansigter, jeg kender så godt som Peters. Det er underligt, for jeg ser sjældent tv. Alligevel føler jeg, at jeg har kigget på Peter i årevis. Måske fordi han virker meget nærværende. Nærvær giver mennesker en udstråling af imødekommenhed og styrke. Lidt ligesom madame Matisse.

“Hvad gør et kunstværk godt i dine øjne?”, spørger jeg Peter. “Det skal kunne gøre noget ved mig forudsætningsløst,” svarer han. “Det kræver selvfølgelig, at jeg selv er åben for en opdagelse. Bagefter udforsker jeg så gerne perioden, stilarten, persongalleriet etc. Men et godt kunstværk skal kunne gøre noget ved mig – sådan uden videre. Det gør madame Matisse.”

Peter og jeg rejser os fra museets bænk og går tættere på billedet. Et maleri som nærmest kun er ansigt, nærmest 1:1. Måske er dét medvirkende til at skabe følelsen af nærvær. “Madame Matisse har styrke,” siger Peter. “Jeg har hørt folk sammenligne hende med en samurai.” Kvinden udstråler rigtignok styrke som en kriger. Det blå-sorte hår, som samles i en knold på hovedet, tilfører også billedet et japansk præg. “Men styrken kommer ikke kun fra madame Matisse,” fortsætter Peter. “Maleriet henter meget af sin styrke i den måde, som farverne er kombineret på.”

Malede som vilde dyr

Netop farverne var vigtige for kunstneren Henri Matisse. Han blev en stor og dominerende figur i kunstretningen fauvisme, som blev den første af mange, nye og radikale kunstretninger i perioden 1905-1914. Fauve betyder vilddyr på fransk og var en etikette, som kritikeren Louis Vauxelles hæftede på kunstnerne i forbindelse med udstillingen Salon d’automne i Paris i 1905. Stilen med de stærke farver og abstrakte udtryk brød fuldstændig med tidens normer, og navnet var ikke ment som en kompliment. “Fauvismen er bl.a. baseret på studier af farvernes indbyrdes forhold,” fortæller Peter. “Man arbejdede meget intenst og eksperimenterende med farverne og brugen af stærke kontraster i et frit og ekspressivt udtryk.” I maleriet hidser komplementærfarverne rigtignok hinanden op. “Se hvordan det orange spiller op mod det blå, og det violette op mod det gule og grønne. Der er en enorm dynamik i fladerne. Og spændstighed. Men samtidig er der balance i billedet. Det hviler på en sitrende måde,” siger Peter.

Så madame Matisse sådan ud?

Farvevalget får mig til at tænke på titlen: **Portræt af Madame Matisse. Den grønne stribe**. Det er sjældent og lidt mærkeligt, at billedet har to titler. Den ene henviser til den person, der er portrætteret, altså Matisses kone. Den anden titel peger på noget om form og farve, dvs. noget formalistisk. Med titlen har Matisse sat en fed streg under billedets mest yderliggående greb, nemlig den grønne stribe, der løber ned over næsen. “Men så madame Matisse sådan ud?,” spørger jeg Peter. “Både ja og nej. Hvis du ser på gamle fotos af madame Matisse, bliver man overrasket over den lighed, der er mellem portrættet her og den virkelige kvinde – til trods for den grønne stribe.” I mere end 500 år havde der hersket et ideal om, at jo tættere model og billede var på hinanden, jo bedre. “Det ideal gør Matisse op med her, da hans kone, trods ligheden, jo ikke render rundt med en grøn stribe i ansigtet.”

Jeg tænker, at for at noget overhovedet kan kaldes et portræt, skal man kunne genkende modellen, dvs. den person, der er portrætteret. Men hvordan ligheden mellem billede og

model kommer til udtryk, har altså forandret sig markant gennem tiderne. Måske vender Matisse blikket indad og viser os sin kone, som hun ser ud **for ham**. Nærvær kan altså også skyldes en helt særlig relation mellem den portrætterede og den, der maler.

En kind, der kradser

Vi står lidt og kigger på maleriet uden at sige noget. Ansigtet er opdelt i to halvdele, som forenes (eller adskilles?) af den grønne stribe. Den ene side synes underligt nok ikke mørkere end den anden, men siderne er meget forskellige. Den venstre er grønlig-gulokker, mens den højre side er mere lyserød og naturalistisk. Den venstre side er malet mere glat og virker lettere end den højre. Penselstrøgene i den højre side er tydeligt markeret, og gør maleriets flade ru. Det gør kinden meget fysisk og nærværende. Gengivelsen af kinden står i stærk kontrast til vores forventninger om en blød kind. “Det her maleri handler også om at være maleri, at være maling på en flade,” siger Peter. “Det er så fysisk nærværende. Malingen kradser næsten mod din kind. Samtidig er det så historisk interessant, fordi maleriet er et vidnesbyrd om en periode, hvor maleriet beviser sit værd!”

Før fotografiets opfindelse var maleriets fornemmeste rolle at stræbe efter et genkendeligt og virkelighedsnært billedsprog. Opfindelsen af fotografiet i 1839 fik den franske kunstmaler Paul Delaroche til at erklære maleriet for dødt. Delaroche mente, at nu da fotografiet var i stand til at dokumentere virkeligheden, ville det overtage maleriets rolle. Men maleriet og madame Matisse virker aldeles levende – også i dag. Og som Peter siger: “Matisse er en af de kunstnere, som minder om alt det, som penselstrøg, farver og overflader kan i modsætning til fx fotografi.” Jeg nikker. Det giver god mening. Centralperspektivet, altså det perspektiv, som traditionel fotografi anvender, slår ikke til i den moderne verden.

Grader af nærvær

“Det er som om madame Matisse kigger på mig og siger: “Nu må du godt se at blive fær-

dig, for jeg skal faktisk også noget andet”,” siger Peter. Jeg smiler. Peter og jeg skal også videre. Vi rejser os og går mod salens udgang. På vejen fortæller Peter mig, at han altid lige skal ind og hilse på billedet, når han er på museet. “Sådan har jeg haft det med hende i årevis. Det er en stor, lille dame, hende madame Matisse!”

Min telefon har brummet et par gange, mens vi har talt. Jeg har ignoreret den i forsøget på at være nærværende. En velkendt kritik lyder, at vores brug af mobiltelefoner gør os rastløse og mindre nærværende. Men kan man ikke være nærværende på mange måder? Psykologen Jill Byrnit gør opmærksom på, at den måde, vi definerer nærvær imellem mennesker på, er ret ny i en historisk sammenhæng – og under forandring.¹ I vores del af verden beskrives nærvær som et eksklusivt møde, der kræver både øjenkontakt og tilstedeværelse. Sådan er det ikke nødvendigvis i andre dele af verden. Med mobiltelefoner tilsidesætter vi ind imellem det eksklusive nærvær med andre, men i stedet “for nærvær i dybden har vi fået nærvær i bredden”, siger Jill Byrnit. Jeg vender mig om og kigger på madame Matisse en sidste gang. Hun veksler mellem at være fokuseret på noget tæt på og være fortabt i det fjerne. Nærvær kan åbenbart gradbojes og optræder her i både motiv, beskuer og maleteknik.

NOTER

1 Anita Brask Rasmussen og Rasmus Bo Sørensen: “En smartphone er aldrig smartere end sin ejer”, Information, 22. december 2011.

Peter Kærs råd til en god kunstoplevelse:

“Gå lidt hurtigt, når du er på kunstmuseum. Hvis der så er et værk, som nærmest hopper ud af rammen eller på anden vis gør noget ved dig følelsesmæssigt, så skal du stoppe og give dig god tid. I mine øjne giver et godt værk adgang til følelsesmæssig refleksion.”

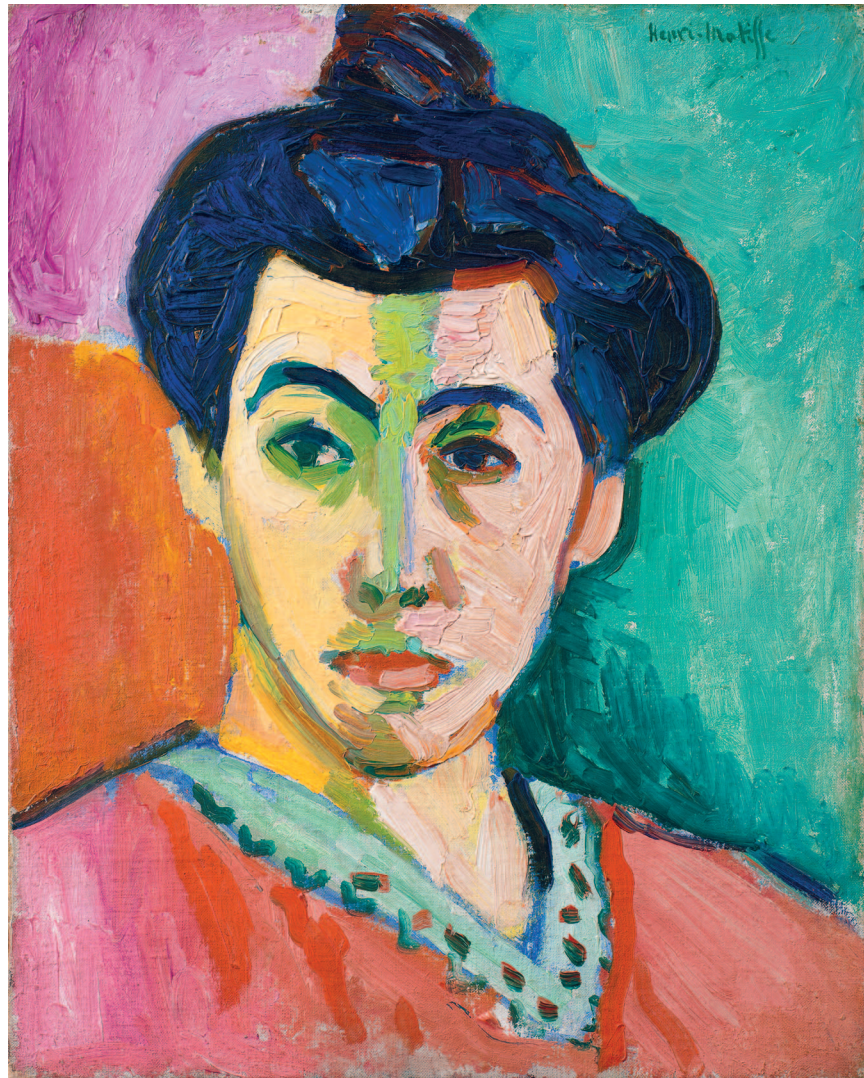
Peter Kær, kunsthistoriker

Matisse med sin hustru og datter i atelieret i Collioure, sommeren 1907.
Foto: Archives Matisse, Paris

Farvecirkel

Henri Matisse: Portræt af madame Matisse. Den grønne stribe. (1905)

Tekst og idé: Marianne Grymer Bargeman

Redaktion: Julie Maria Johnsen, Nana Bernhardt
og Marianne Grymer Bargeman

Layout: Depot 1

Tryk: Kailow

Oplag: 4.000